שנפל משנים חייב להחזיר מאי טעמא ההוא דנפל מיניה לא מיאש מימר אמר מכדי איניש אחרינא לא הוה בהדאי אלא האי נקיטנא ליה ואמינא ליה אנת הוא דשקלתיה בשלשה אינו חייב להחזיר מאי טעמא ההוא דנפל מיניה ודאי מיאש מימר אמר מכדי תרי הוו בהדאי אי נקיטנא להאי אמר לא שקלתיה ואי נקיטנא להאי אמר לא שקלתיה אמר רבא האי דאמרת בשלשה אינו חייב להחזיר לא אמרן אלא דלית ביה שוה פרוטה לכל חד וחד אבל אית ביה שוה פרוטה לכל חד וחד חייב להחזיר מאי טעמא אימור שותפי נינהו ולא מיאשו איכא דאמרי אמר רבא [א]אע"ג דלית ביה אלא שוה שתי פרוטות חייב להחזיר מאי טעמא אימור שותפי נינהו וחד מנייהו אחולי אחליה למנתיה גבי חבריה ואמר רבא [ב]ראה סלע שנפלה נטלה לפני יאוש על מנת לגוזלה עובר בכולן משום [1]לא תגזול ומשום [2]השב תשיבם ומשום [3]לא תוכל להתעלם ואע"ג דחזרה לאחר יאוש א)מתנה הוא דיהיב ליה ואיסורא דעבד עבד [ג]נטלה לפני יאוש על מנת להחזירה ולאחר יאוש נתכוין לגוזלה עובר משום השב תשיבם [ד]המתין לה עד שנתיאשו הבעלים ונטלה ב)אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם בלבד ג)אמר רבא [ה]האי מאן דחזי דנפל זוזי מחבריה בי חלתא ואשכחיה ושקליה לא מיחייב לאהדורי ליה מאי טעמא ההוא דנפל מיניה מיאש הוא אע"ג דחזייה דאייתי ארבלא וקא מרבל מימר אמר כי היכי דנפול מינאי דידי הכי (א) נפול מאיניש אחרינא [א] ומשכחנא מידי:

מתני' [ו]מצא בחנות הרי אלו שלו בין התיבה ולחנוני של חנוני לפני שולחני הרי אלו שלו בין הכסא ולשולחני הרי אלו של שולחני [ז]הלוקח פירות מחבירו או ששילח לו חבירו פירות ומצא בהן מעות הרי אלו שלו אם היו צרורין נוטל ומכריז: **גמ'** אמר רבי אלעזר [ח]אפילו מונחין על גבי שולחן תנן לפני שולחני הרי אלו שלו הא על גבי שולחן דשולחני אימא סיפא בין הכסא ולשולחני של שולחני הא על גבי שולחן שלו אלא ד)מהא ליכא למשמע מינה ורבי אלעזר הא מנא ליה אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי אריא דתני בין הכסא לשולחני של שולחני ליתני על (ב) שולחן אי נמי מצא בשולחנות כדקתני רישא מצא בחנות שלו ה)אלא ש"מ אפי' מונחין על גבי שולחן הרי אלו שלו: הלוקח פירות מחבירו וכו': אמר ריש לקיש משום רבי ינאי לא שנו אלא

בלוקח

שנפל משנים חייב להחזיר. אפילו אין בו סימן דאינו מתיאש לעולם ומיירי ששניהם בקשוה יחד קודם שבא זה ומצאה ולכך סבור ודאי שחבירו לקחה כשבקשה עמו ואינו מתיאש לעולם שמחשב יחזירנה לי כשאפייסנו ברבים ואוכיח לו שמצאו ולכך נמי אמרינן בסמוך אימור שותפי נינהו כיון שראום מחפשין יחד ומה שפרש"י מטעם יאוש שלא מדעת אין נראה דהא רבא סבר דהוי יאוש ומפרש בסמוך מילתיה דרב נחמן ואין סברא לומר דהדר ביה בתר דאיותבא ומה שפירש נמי שישביענו שבועת היסת קשה וכי ישביענו בטענת ספק ומיהו י"ל דטוען ברי לפי שלא היה שם אחר כי אם הוא אך קשה דבימי בר קפרא עדיין לא נתקנה שבועת היסת ונראה לפרש שבלא שבועה אינו מתיאש לעולם כדפרישית: **לא אמרן אלא כי לית** ביה שוה פרוטה לכל חד וחד. דהיינו כי ליכא שלש פרוטות אלא ב' דמה נפשך אין צריך להחזיר אם שלשתן שותפין אין כאן כדי השבה לכל אחד ואם אינן שותפין האובד יתיאש כי השנים ידחוהו כל אחד על חבירו וא"ת וניחוש שמא שנים הם שותפין דאין חושדים זה את זה ולא מתיאשי ששניהם יטענו בטענת ברי לשלישי וכן באיכא דאמרי אמאי קאמר הני שותפי נינהו וחד מינייהו אחיל מנתיה גבי חבריה נימא אימור שנים מהם הם שותפין ואין חושדין זה את זה ויאמרו ודאי שהשלישי לקחה וי"ל דודאי כי ליכא אלא שנים האחד יטען ברי לחבירו אבל כשיש שלשה לא יטענו טענת ברי לשלישי אפי' יהיו שנים מהן שותפין דנהי דאין חושדים זה את זה מ"מ סבור שהשותף לקחה לצערו עד זמן מרובה כדאמר בסמוך דאי איכא שלש פרוטות דאינם מתיאשים שסבורים שחבריהם מצאם ומעלים מהם להקניט ולצער עד זמן מרובה ולבסוף יחזירנה ועי"ל דכיון ששלשה הולכין יחד אין לומר שותפין שנים מהם אלא או כולם שותפין או כל אחד ואחד לבדו:

מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה. וא"ת והא לאו דלא תגזול מקרי ניתק לעשה כפ' שילוח הקן (חולין דף קמא.) א"כ כיון דלענין גזילה לא מקרי מתנה גם השב תשיבם למה לא תיקן וי"ל דלא קאי אלא על לאו דלא תוכל להתעלם שעבר שלא החזיר קודם יאוש: **אינו** עובר אלא משום השב תשיבם. ובפ"ק דקדושין (דף לג. ושם ד"ה מעקה) דחשיב השבת אבידה עשה שאין הזמן גרמא היינו בענין שבכאן וא"ת ואמאי ליכא לאו דלא תגזול אי משום דבהתירא אתא לידיה הלא בכובש שכר שכיר איכא לאו כדאמר בפרק איזהו נשך (לקמן דף סא. ושם) וי"ל דהתם כשמתכוין לגזול לא נתיאשו הבעלים והכא כבר נתיאשו: **אפילו** צרורין. רש"י ל"ג צרורין דאם היה בו סימן מכריז וי"ל דגרים ליה ומיירי דאיכא רוב עכו"ם מצויים שם והם שלו ואע"ג דאיכא סימן דהלכה כר' שמעון בן אלעזר בהא:

בלוקח

נקיטנא ליה כו'. משבענא ליה שבועת היסת ולא נתייאש מיד כשמשמש ולא מצא ונמצא שבא ליד זה לפני יאוש והלכה כאביי: **אי נקיטנא וכו'.** ואינו יכול להשביעו בטענת שמא שאין נשבעין בטענת שמא אלא אותן השנויין במשנה ואלו נשבעים שלא בטענה כו' (שבועות דף מה.). וא"ת הא מקמי יאוש אתי לידיה ואוקימנא ו) הלכתא כאביי ביע"ל קג"ם הא אמרן דמעות מידע ידיע מיד כרבי יצחק דאמר אדם עשוי למשמש בכיסו כו' (לעיל דף כא:): **אימור שותפי נינהו.** בסלע זו ונאמנים זה על זה ואין האחד חושד את חבירו בחלקו ולכי מישמש בכיסו ולא מצאה לא אייאש מימר אמר אחד מן השותפים מצאה ולצערי הוא שותק ונמצא כשבאת ליד זה לפני יאוש באת לידו והא אוקמיה כאביי הלכך אף ע"ג דסלע דבר שאין בו סימן הוא חייב להחזיר אבל כי אין בו שלש פרוטות מה נפשך אי שותפין הן בו אין כאן משום השבת אבידה ואם של אחד מהם הוא או של השנים יאשו ואמרו חברנו זה גנב הוא והרי נשמט ואמר לא לקחתיו אחד מכם לקחו וגנבו מחבירו: **אימור שותפי נינהו.** ומהימני אהדדי ואין חושדין זה את זה ונמצאת שבאת ליד זה לפני יאוש: **ראה סלע שנפלה.** ולא גרסינן משנים: **נטלה לפני יאוש.** שלא שהה כדי למשמש זה בכיסו: **עובר משום השב תשיבם.** לא תגזול לא שייך אלא בשעת נטילה כמו ויגזול את החנית מיד המצרי (שמואל ב כג) כדאמר בבבא קמא (צט:). לא תוכל להתעלם אינה אזהרה אלא לכובש את עיניו ונמנע מלהציל הלכך הנוטלה על מנת להחזיר ולאחר יאוש נתכוין לגוזלה אין כאן מתעלם. אבל השב תשיבם איכא משנטל עד שישיבנה: **המתין לה כו'.** בשעה שראה אותה ולא נטלה להחזירה: **עובר בלא תוכל להתעלם.** שהרי העלים עיניו: **בי חלתא.** בין החולות: **ארבלא.** כברה: **מתני' מצא בחנות הרי אלו שלו.** בדבר שאין בו סימן קאי דההוא דנפל מיניה מיאש שהכל נכנסים לשם: **בין התיבה.** שהחנוני יושב לפניה ותמיד נוטל ממנה ונותן לפניו ומוכר ומעות שנותנין לו נותן ז)לתיבה ולא נפל שום דבר אלא מיד חנוני: **שולחני.** מחליף מעות ונותן מטבעותיו בשולחן שלפניו והבאין להחליף אף הן נותנין שם מעותיהן: **הרי אלו שלו.** דאמרינן מן הבאין נפלו שהרי השולחן מפסיק בין שולחני למעות שנמצאו ואם מן השולחני נפלו היה להם להמצא בינו לכסא שהשולחן מונח עליו: **הלוקח פירות מחבירו.** מפרש בגמרא: **ואם היו צרורין.** הוי סימן או קשר או מנין שבהם: **גמ' אמר רבי אלעזר אפילו מונחין על גבי שולחן.** נראה בעיני דלא גרסינן צרורין: **לפני.** משמע על גבי קרקע: **לפני על גבי שולחן.** של שולחני וכ"ש בין הכסא ולשולחני: **אי נמי.** [ב] ניתני ברישא אלא בשולחנות כדקתני רישא אלא בחנות מדנקט לפני השולחני אף על השולחן במשמע:

בלוקח

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פי"ד מהל' אבידה הל' ח סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף ג וסעיף ד:

עח ב ג ד מיי' שם הל' ו ז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רנט סעיף א:

עט ה מיי' שם הל' ט סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף יד:

פ ו מיי' פט"ו שם הלכה ד ה ועיין בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רס סעיף ה:

פא ז מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף יח:

פב ח מיי' שם הלכה ה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רס סעיף ה:

רבינו חננאל

חייב להכריז דלא נתיאש. נפל מתוך שלשה אין חייב להכריז דודאי מיאש וכו' ורבא פליג עליה בהא. אמר רבא סלע שנפלה מחבירו נטלה לפני יאוש עובר משום בל תגזול ומשום השב תשיבם ומשום לא תוכל להתעלם אע"ג דאהדרה למרה לבתר יאוש איסורא כבר עבדא והשתא מתנה הוא דיהיב ליה. נטלה לפני יאוש על מנת להחזירה ולאחר יאוש נמלך לנוטלה עובר משום השב תשיבם. המתין עד שנתיאשו הבעלים ונטלה אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם. אמר רבא מאן דחזא דנפל זוזא מחבריה בי חלתא ושקליה אינו חייב להחזירו אע"ג דחזיה דאייתי ארבולי ומארבל וכו': **מתני'** מצא בחנות הרי אלו שלו. בין תיבה לחנווני הרי אלו לחנווני. לפני שולחני למוצאן בין כסא לשולחני הרי הן לשולחני. ודייק ר' אלעזר מדקתני בין כסא לשולחני הרי הן לשולחני הא על השולחן אפי' צרורין ומונחין הרי הן של מוצאן והוכיח מדלא קתני סיפא מצא בחנות של שולחני הרי אלו שלו כדקתני רישא ש"מ אפי' על השולחן עצמו הרי הן למוצאן. לקח פירות מחבירו ומצא בתוכן מעות או שילח לו חבירו פירות

מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' ב"ק סו: ד"ה רבא], ב) [גירסת הגי' ונטלה עובר משום כו' וכ"ה ברש"י ד"ה עובר], ג) [צ"ל ואמר וכ"ה ברי"ף ורא"ש], ד) [עי' נדרים עב.] ברכות כה. וש"נ, ה) [עי' רי"ף ורא"ש גרסאות אחרות ועי' רש"א], ו) [לעיל כב:], ז) צ"ל לתוכה. רש"ל.

◆

תורה אור השלם

1 לא תעשק את רעך ולא תגזל לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר: ויקרא יט יג

2 לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיך: דברים כב א

3 וכן תעשה לחמרו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם: דברים כב ג

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' הכי נמי נפיל מאינש אחרינא: (ב) שם לתני על גבי שלחן אי נמי:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' ומשכחנא. אותיות נא ממלת ומשכחנא מוקפים: [ב] רש"י ד"ה א"נ ניתני ברישא. נ"ב והרמב"ם מפרש דקאי על סיפא בין הכסא כו' ליתני בשולחנות כו' ועהגה"א (ועמ"ש רביני בה"מ סי' רס ס"ק טו יח):

◆

מוסף רש"י

אלא מהא ליכא למשמע מינה. דודאי מתני' לאו כולה דוקא, אלא חדא מנייהו דוקא, או רישא או סיפא, ותנא אידך אטו הכא ולא ידעינן הי מינייהו דוקא דנגמר מיניה (שבת קכא.).